

Міністерство освіти і науки України

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра історіографії, джерелознавства та археології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

А. В. Пантелеймонов_

“ _____ ” _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Принципи, методи і технології історичного дослідження

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ бакалавр _____

галузь знань _____ 03 гуманітарні науки _____
(шифр і назва)

спеціальність _____ 032 Історія та археологія _____
(шифр і назва)

освітня програма _____ 032 Історія та археологія _____
(шифр і назва)

спеціалізація _____ Історія та археологія _____
(шифр і назва)

вид дисципліни _____
(обов'язкова / за вибором)

факультет _____ Історичний факультет _____

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою історичного факультету

(інституту, центру)

“ 15 ” _____ червня _____ 2018__ року, протокол № 6

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Куделко Сергій Михайлович, канд. іст. наук, професор
(вказати авторів, їхні наукові ступені, вчені звання та посади)

Програму схвалено на засіданні кафедри історіографії, джерелознавства та археології

Протокол від “ 24 ” _____ травня _____ 2018__ року № 9

Завідувач кафедри історіографії, джерелознавства та археології

_____ Посохов С. І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією
історичного факультету

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “ 08 ” _____ червня _____ 2018__ року № 10

Голова методичної комісії історичного факультету

_____ Тумаков О. І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Принципи, методи і технології історичного дослідження» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

«бакалавр» _____

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності(напрямку) «Історія» _____
спеціалізації _____

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Спеціально-історичні, або загальноісторичні, методи дослідження являють собою те або інше поєднання загальнонаукових методів, спрямованих на вивчення об'єкту історичного пізнання, тобто тих, що враховують особливості цього об'єкту, виражені у загальній теорії історичного пізнання.

Історична реальність характеризується низкою загальних рис, тому можна виділити основні методи історичного дослідження.

До числа основних загально історичних методів наукового дослідження належать: історико-генетичний, історико-порівняльний, історико-типологічний, історико-системний. При використанні того чи іншого загально історичного методу застосовуються й інші загальнонаукові методи (аналіз і синтез, індукція і дедукція, опис, пояснення і т. п.), які виступають конкретними пізнавальними засобами, необхідними для реалізації підходів і принципів, які складають основу провідного метода. Створюються також необхідні для проведення дослідження правила та процедури (дослідницька методика), застосовуються певні знаряддя та інструменти (техніка дослідження).

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Завданням курсу є вивчення методологічних засад та значення основних загально історичних методів наукового пошуку, показати їх особливості та специфіку, можливості застосування для вирішення різних наукових проблем при історичних дослідженнях. Курс ставить завдання формувати під час

лекційних та практичних занять вміння розпізнавати методи, давати їм характеристику.

2. 1.3. Кількість кредитів -3
- 3.
4. 1.4. Загальна кількість годин -90
- 5.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	-й
Семестр	
6-й	-й
Лекції	
28 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
62 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Під час вивчення даного курсу студент має:

знати: Курс ставить на меті дати студентам знання з особливостей об'єкту історичного пізнання, проблем історичного джерела та історичного факту. Висвітлюються методологічні питання використання методів історичного дослідження, які стали самостійною сферою докладання творчих зусиль. Метою є сприяти більш свідомому оволодінню істориками технологій наукової роботи. В умовах зростаючих суспільних потреб, що висуваються до історичної науки і характеру історичних досліджень, які ускладнюються, це необхідно для підвищення якості та ефективності останніх. Очевидно, що завдання оволодіння теоретико-методологічним арсеналом сучасної науки і

уміння використовувати його в історичних дослідженнях, стоїть насамперед перед молодими, починаючими наукову роботу істориками, хоча врахування низки нових явищ і досягнень в науковому пізнанні необхідне і для досвідчених фахівців.

вміти: Вивчення курсу повинно допомогти студентам не тільки навчитися логічно мислити і викладати матеріал, а й вміти використовувати методи історичного дослідження, застосовувати їх при написанні курсових і дипломних робіт, у подальшій дослідницькій роботі.

6. Програма навчальної дисципліни

Розділ I

Тема 1. Вступ. Предмет і завдання курсу.

Огляд джерел і літератури. Понятійний апарат і термінологія. Методи дослідження є тим більш динамічним компонентом науки, який рухає її вперед. Разом з тим, вони мають в науці й неперехідне значення. Поява нових методів, як правило, призводить до зміни співвідношення та ролі старих і нових методів, а не до втрати першими всілякого значення. Тому на відміну від конкретно-фактичного арсеналу науки і змістовно-концептуальних уявлень про об'єкт пізнання, що найбільш піддаються, особливо у сучасну епоху, швидкому оновленню, методи дослідження відрізняються найбільшою стійкістю.

Тема 2. Роль фактів в історичному дослідженні.

Факт історичний і факт історіографічний. Час історичний і час календарний. Пам'ятка, джерело, факт. Суб'єктивне у історичному факті та його подвійна суб'єктивність. Класифікація фактів. Час астрономічний (календарний) та час історичний. Взаємозв'язок та відмінності. Поняття істини в історичному дослідженні та її критерії. Поняття абсолютної та відносної істини. Практика абсолютна і практика відносна.

Тема 3. Актуальність історичного дослідження.

Труд науковий і труд науково-популярний. Історичне дослідження і соціальне замовлення. Фактичний і теоретичний матеріал дослідження.

Апробація теми історичного дослідження. Структура наукової праці. Її масштаб. Збір та обробка матеріалу. План і написання праці з історії. Мова історика. Взаємовідношення історії та соціології. Історія та політологія.

Тема 4. Загально-наукові методи дослідження.

Дедукція та індукція, аналіз і синтез, метод аналогії, класифікація та типологізація, методи історичний та логічний, та ін. Техніка дослідження. Питання конструювання та деконструкції. Акцентування, гіперболізація, аглютинація, типізація, схематизація та ін. Редукція.

Тема 5. Історико-генетичний метод дослідження.

Сутність методу. Його направленість на причинно-наслідкові зв'язки, закономірності історичного розвитку. Форми історико-генетичного методу. Особливості застосування.

Розділ II

Тема 6. Історико-порівняльний метод дослідження.

Логічна основа методу, пізнавальні можливості. Методологічні регулятиви. Порівняння за схожістю та відмінністю.

Тема 7. Метод аналогії в історичному дослідженні.

Сутність методу. Пізнавальні можливості. Відносність отриманих висновків. Особливості застосування.

Тема 8. Синхронізація як метод історичного дослідження.

Синхронний та діахронний методи дослідження, як методи виявлення суттєво-часових змін у історичній реальності. Розкриття суттєво-просторової природи реальності. Типи історичних процесів, що досліджуються методами синхронного та діахронного аналізу.

Тема 9. Структурно-функціональний аналіз.

Сутність методу. Характеристика структурного аналізу. Характеристика функціонального аналізу. Складнощі в застосуванні методу. Методологічні засади застосування цього методу. Його методологічні регулятиви.

Тема 10. Географічний та біографічний методи дослідження.

Метод картографії. Локалізація історичних подій на площині картографічної проекції. Біографічний метод дослідження. Його евристичний потенціал. Прийоми застосування.

Тема 11. Головні шляхи перевірки істинності історичного знання.

Практика як критерій істини. Відносність історичної практики, її суб'єктивність. Інтерсуб'єктивна перевірка. Специфіка історичного процесу та практика історика.

7. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
Лекції		прак- тичні	лаб.	інд.	ср	
1	2	3	4	5	6	7
Розділ I						
Тема 1. Вступ. Предмет і завдання курсу.	6	2				4
Тема 2. Роль фактів в історичному дослідженні.	10	4				6
Тема 3. Актуальність історичного дослідження.	6	2				4
Тема 4. Загально-наукові методи дослідження.	8	4				4
Тема 5. Історико-генетичний метод дослідження.	6	2				4
Всього годин	36	14				22
Розділ II						
Тема 6. Історико-порівняльний метод дослідження.	6	2				4
Тема 7. Метод аналогії в історичному дослідженні.	6	2				4
Тема 8. Синхронізація як метод	10	2				8

історичного дослідження.						
Тема 9. Структурно-функціональний аналіз.	10	2				8
Тема 10. Географічний та біографічний методи дослідження.	10	2				8
Тема 11. Головні шляхи перевірки істинності історичного знання.	12	4				8
Всього годин	54	14				40
Всього	90	28				62

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Понятійний апарат і термінологія. Розвиток методів історичного дослідження.	8
2.	Роль фактів в історичному дослідженні. Класифікація фактів.	6
3.	Наукова праця та процес її організації.	4
4.	Загальнонаукові методи дослідження.	8
5.	Історико-генетичний метод дослідження. Його сутність та форми.	4
6.	Історико-порівняльний метод дослідження.	4
7.	Метод аналогії в історичному дослідженні.	4
8.	Синхронний та діахронний методи дослідження.	8
9.	Сутність та методологічні засади застосування структурного та функціонального методів аналізу.	4
10.	Географічний та біографічний методи дослідження.	4
11.	Проблеми і методи перевірки істинності історичного знання.	8
	Разом	62

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Реферат, доповідь, есе.

Реферат до 10 сторінок комп'ютерного набору зі стислою бібліографією та посиланнями. Допускається не більше одного реферату на семестр. Максимальна кількість балів – 10.

Доповідь – не більше двох доповідей під час проведення семінарських та практичних занять. Максимальна кількість балів за одну доповідь – 3.

Есе. Як виняток допускається написання есе до п'яти сторінок тексту у студентів, які виконують курсову роботу з курсу методів історичних досліджень. Максимальна кількість балів – 5.

10. Методи навчання

Лекція, семінари, робота з малою групою, застосування інформаційних технологій.

11. Методи контролю

Контрольна робота, співбесіда, виконання індивідуальних завдань, залік.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Для заліку

Поточне тестування та самостійна робота												Підсумковий семестровий контроль (залік)	Сума
Розділ I						Розділ II							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	40	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Базова

Барг М. А. Категории и методы исторической науки / М. А. Барг. – М., 1987.

Батароев К. Б. Аналогии и модели в познании / К. Б. Батароев. – Новосибирск, 1986.

Галактионов И. В., Энштейн А. Д. О синхронизации как методе исторического познания / И. В. Галактионов, А. Д. Энштейн // Исторический сборник. – Саратов, 1988. – Вып. 6.

Ковальченко И. Д. Методы исторического исследования / И. Д. Ковальченко. – М., 1987 та інші роки видання.

Лебедев С. А. Индукция как метод научного познания / С. А. Лебедев. – М., 1980.

Марков Ю. Г. Функциональный подход в современном научном познании / Ю. Г. Марков. – М., 1989.

Мелконян Э. Л. Проблемы сравнительного метода в историческом знании / Э. Л. Мелконян. – Ереван, 1991.

Подкорытов Г. А. Историзм как метод научного познания / Г. А. Подкорытов. – Л., 1977.

Ракитов А. И. Историческое познание / А. И. Ракитов. – М., 1982.

Розова С. С. Классификационная проблема в современной науке / С. С. Розова. – Новосибирск, 1986.

Санцевич А. В. Методика исторического исследования / А. В. Санцевич. – К., 1990.

13. Інформаційні ресурси

1. Мультимедійний проектор, сайти, електронні ресурси бібліотек.